

Гродненская районная женская организация «Надежда»
ОО «Белорусский союз женщин»
Отдел идеологической работы, культуры и по делам молодежи
Гродненского районного исполнительного комитета
Государственное учреждение
«Редакция региональной газеты «Перспектива»
Факультет истории, коммуникации, туризма
УО «Гродненский государственный университет имени Янки Купалы»

Мир для женщины – женщины для мира

*Материалы 5-й Международной
научно-практической конференции*

21 мая 2016 года

Гродно
«ЮрСаПринт»
2016

УДК 304.4

ББК 60

М 63

Составители:

Л.В.Кашенкова, Н.И.Черкес, Л.В.Юргель

Рецензенты:

доктор исторических наук, профессор, доцент факультета истории, коммуникации, туризма УО «Гродненский государственный университет имени Я.Купалы»

Э.С. Ярмусик;

кандидат социологических наук, доцент факультета истории, коммуникации, туризма УО «Гродненский государственный университет имени Я.Купалы»

Т.А. Богуш;

главный редактор государственного учреждения

«Редакция региональной газеты «Перспектива»

Т.Л. Рудак

М 63 Мир для женщины – женщины для мира. Материалы 5-й Международной научно-практической конференции ; сост.: Л. В. Кашенкова [и др.]. – Гродно : «ЮрСаПринт», 2016. – 394 с.

ISBN 978-5-80824-48-64.

В сборнике помещены доклады и тексты выступлений участников 5-й Международной научно-практической конференции «Мир для женщины – женщины для мира», организованной Гродненской районной женской организацией «Надежда» ОО «БСЖ», факультетом истории, туризма, коммуникации УО «Гродненский государственный университет имени Я.Купалы», редакцией государственного учреждения «Редакция региональной газеты «Перспектива»

Материалы конференции представляют интерес для общественных организаций, для специалистов, интересующихся гендерными проблемами, учеными, а также могут быть использованы в учреждениях образования, культуры и информационно-просветительской работе.

УДК 304.4

ББК 60

ISBN 978-5-80824-48-64

© Оформление.

ООО «ЮрСаПринт», 2016

Вялікі князь літоўскі Аляксандр – Алена Маскоўская: дынастычны шлюб (1495 г.), які не прынёс Усходняй Еўропе міру

Марозава С.В.,
*прафесар УА «Гродзенскі дзяржаўны
ўніверсітэт імя Янкі Купалы»*

Постаць дачкі вялікага князя маскоўскага Івана III і візантыйскай прынцэсы Сафіі Палеалог Алены Іванаўны (1476, Масква – 1513, Браслаў, Беларусь), вядомай таксама як Алена Маскоўская, здаўна прываблівала да сябе цікавасць даследчыкаў. Праўда, у беларускай гістарыяграфіі да гэтага часу адсутнічае прысвечанае ёй спецыяльнае комплекснае даследаванне, якое да таго ж давала бы беларускі погляд на яе ролю ў гісторыі. Маскоўская княжна, якая ў 1494 г. стала вялікай княгіняй літоўскай, а ў 1501 г. – некаранаванай польскай каралевай, такім чынам аб'яднала сабой дзве дзяржавы ў нялепшы перыяд іх узаемаадносін.

Мяжа XV–XVI ст. – час складаных міжнародных адносін ва Усходняй Еўропе, ускладнення міжканфесійнай сітуацыі ў гэтым рэгіёне, найперш на восі Масква–Вільня.

У канцы XV ст. узмацняецца канфрантацыя Маскоўскай Русі з Вялікім Княствам Літоўскім. Асноўнай праблемай палітычных дачыненняў Вільні і Масквы становіцца так званая «спадчына Рурыкавічаў» – землі былой Кіеўскай Русі. Саперніцтва за яе пачалося яшчэ ў XIV ст., калі вялікія літоўскія князі сабралі пад эгідай Наваградка і Вільні большасць зямель старажытнай Русі. З канца XV ст. ініцыятыва ў збіранні «рускіх зямель» пераходзіць да Масквы, якая прэтэндуе на абшары ўсёй былой «імперыі Рурыкавічаў» і абгрунтоўвае сваю палітыку двума галоўнымі аргументамі: лозунгам абароны праваслаўя ў Вялікім Княстве Літоўскім і прыналежнасцю вялікіх князёў маскоўскіх да дынастыі Рурыкавічаў.

У 1489 г. вялікі князь літоўскі і кароль польскі Казімір IV (1440–1492) пачуў адкрыты папрок Івана III, князя вялікага

маскоўскага: «Нашы гарады і воласці, і землі, і воды кароль за сабою трымае...». Вайна паміж дзяржавамі становілася непазбежнай.

Яна выбухнула ў 1492 г. – адразу, як толькі Іван III даведаўся пра смерць Казіміра. На працягу 1492–1493 гг. руская армія захапіла значныя тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага. Не жадаючы ісці на паглыбленне канфлікта з усходнім суседам, віленскі двор намераваўся нейтралізаваць яго праз шлюб новага вялікага літоўскага князя Аляксандра (1492–1506) з дачкой Івана III Аленай.

Пытанне аб шлюбе Алены Іванаўны з адным з сыноў Казіміра IV абмяркоўвалася ўжо тады, калі ёй было 8 гадоў. Шлюбныя саюзы ў тых часы былі сродкам умацавання палітычных сувязяў паміж дзяржавамі. Але міждзяржаўныя адносіны тады былі ўрэгуляваны без шлюбнага пагаднення.

Гэта пытанне было зноў узнята ў 1492 г. на мірных перагаворах паміж ваюючымі бакамі – Вялікім Княствам Літоўскім і Вялікім Княствам Маскоўскім – па ініцыятыве ліцвінскіх дыпламатаў. Вялікі князь літоўскі Аляксандр праз свах паслоў прасіў тады рукі Алены Іванаўны, але найперш патрабаваў пагаднення аб землях і гарадах, захопленых войскам Івана III. Перагаворы пра замужжа зацягнуліся амаль на два гады, зыходзячы з такой пастаноўкі пытання з літоўскім бокам і жаданнем князя маскоўскага выступіць у якасці абаронцы праваслаўнай веры ў Вялікім Княстве Літоўскім. Пасля доўгіх і няпростых перагавораў бакі прыйшлі да пагаднення – змацаваць мір паміж дзяржавамі шлюбным саюзам.

6 лютага 1494 г. адбыліся агледзіны і заручыны. Вялікага князя літоўскага на заручынах прадстаўляў яго пасол, стараста жамоіцкі Станіслаў Янавіч. У сувязі з тым, што Іван III запатрабаваў ад будучага зяця пісьмовага абавязацельства не прымушаць жонку прымаць каталіцтва, справа з заключэннем шлюба зацягнулася. Аляксандр такое абавязацельства даў, праўда, у ім было агаворана: «Калі захоча (літоўская вялікая княгіня – С. М.) сваёю воляю прыступіць да рымскага закону, то ёй воля». Іван III адмовіўся прыняць

такі дакумент, і толькі калі з тэксту абавязацельства гэтыя словы прыбралі, у студзені 1495 г. Алена Іванаўна паехала ў Вільню.

Сваю згоду на шлюб вялікі князь маскоўскі суправадзіў шэрагам дадатковых пажаданняў: узвесці для Алены праваслаўны храм на вялікакняскім двары, каб яе прыдворнае акружэнне складалася з праваслаўных людзей яе ўзросту, каб у абрадзе вячання разам з лацінскім біскупам ўдзельнічаў праваслаўны архірэй або архімандрыт.

У студзені 1495 княгіня са світай выехала з Масквы. Яе суправаджала цэлае пасольства, якое Іван III выслаў суправаджаць і аберагаць сваю дачку. Абоз вёз пасаж: шкуры сабалёў, вавёрак, гарнастаяў, дарагія тканіны, ювелірныя вырабы. Пасаж быў даволі сціплым. Князь Аляксандр чакаў ад цесця таксама вяртання зямель, захопленых маскоўскім войскам пад час вайны 1492–1494 гг., але яго чаканні не спраўдзіліся.

Абрад шлюбу здзейсніў у саборы святога Станіслава віленскі каталіцкі біскуп Войцех Табар, а запрошаны на цырымонію архімандрыт Макарый, як сведчаць гістарычныя крыніцы, «вялікай князеўне малітваў не адважваўся гаварыць», баючыся гневу Аляксандра. Вялікі князь адмовіўся ўзводзіць для жонкі праваслаўную царкву, спасылаючыся на ўстаноўлены яго продкамі забарону будаваць у Вялікім Княстве Літоўскім праваслаўныя храмы, хоць пры двары Алены Іванаўны акружалі таксама праваслаўныя людзі. Выхаваная, разумная, тактоўная і самастойная жанчына, Алена Іванаўна мела пры двары пашану.

Дынастычны шлюб, на жаль, не прынёс Вялікаму Княству Літоўскаму жаданага міру. Іван III хоць і не вёў цяпер супраць зяця адкрытай вайны, шкодзіў яму чужымі рукамі – падбухторваў крымскага хана Менглі-Гірэя, з якім быў звязаны мірным пагадненнем 1480 г. Называючы яго «братам і сябрам», Іван III накіраваў хана пустошыць суседнюю краіну: «Сядай на каня і ідзі на Літоўскую зямлю, не марудзячы!» З таго часу пачаліся штогадовыя набегі татараў на ВКЛ: 1494 г., 1495 г., 1496 г., 1497 г., 1498 г.

Мірнай згоды 1494 г. паміж Іванам III і Аляксандрам хапіла на шэсць гадоў. У XVI ст. абедзве дзяржавы ўвайшлі ў стан вайны паміж сабою.

Фармальнай зачэпкай для яе з'явілася раздутае маскоўскай прапагандай пытанне аб веры вялікай княгіні літоўскай Алены Іванаўны, якую нібыта схілялі ў каталіцтва, і быццам бы маючых месца пераследах праваслаўнага насельніцтва Вялікага Княства Літоўскага, а таксама спрэчка аб новым тытуле маскоўскага князя – «государь всея Руси», які заключаў у сабе непрыхаваную, адкрытую прэтэнзію на «рускія» землі Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага, вызначаў палітычную праграму Івана III. Аляксандр не прызнаў за маскоўскім уладаром новага тытула, бачачы ў ім замах на дзяржаўную ўласнасць сваёй краіны.

Абураны гэтым, маскоўскі князь абвясціў Аляксандру вайну. Але фактычна новае ваеннае сутыкненне было справакавана пераходам вясной 1500 г. на бок Масквы некаторых памежных князёў, незадаволеных умовамі службы ў Аляксандра: Сямёна Бельскага, Сямёна і Івана Мажайскіх, Васіля Шамяціча. Разам з імі адпалі іх валоданні: Ноўгарад-Северскі, Чарнігаў, Старадуб, Гомель, Рагачоў і інш. Прымаючы ўцёкачоў, Іван III апраўдваў гэта неабходнасцю бараніць аднаверцаў, якія быццам бы церпяць уціск і гвалт у сваёй краіне.

Каб урэгуляваць канфлікт паміж дзяржавамі, у Маскву адразу накіравалася ліцвінскае пасольства. Вялікі князь Аляксандр пайшоў на кампраміс і ўпершыню звярнуўся да Івана III як да «государя всея Руси», патрабуючы вярнуць «зрадцаў» (князёў-перабежчыкаў) і не чыніць больш крыўд на межах. Але вялікі князь маскоўскі пераклаў усю віну на Аляксандра і, выславшы назад яго паслоў, у маі 1500 г. накіраваў на Вялікае Княства Літоўскае сваё войска. Толькі пасля гэтага ў Вільню быў адпраўлены ганец з граматай пра абвясчэнне Іванам III, які «за хрысціянства хоча стаяць», вайны. Яго войска тым часам авалодала Бранскам, Пуціўлем, Старадубам, Гомелем, Ноўгарад-Северскім і іншымі гарадамі.

Не падрыхтаваны да вайны, вялікі літоўскі князь Аляксандр спадзяваўся ўрэгуляваць канфлікт дыпламатычным

шляхам, апеляваў да хрысціянскай маралі і заклікаў свайго цесця апамятацца, скардзіўся, што яго ваяводы «шкоды вялікія ўчынілі, замкі знакамітыя паздабывалі, воласці папалі і людзей пабралі... да Масквы завялі», прызнаў за ім новы тытул. Ліцвінскія паслы спрабавалі нейтралізаваць саюзніка Івана III – хана Менглі-Гірэя і разарваць небяспечны маскоўска-крымскі саюз, а таксама заручыліся падтрымкай Заваложскай Арды і Лівонскага ордэна. Абранне Аляксандра польскім каралём у 1501 г. давала магчымасць выкарыстаць і польскую дапамогу ў вайне з Масковіяй, войскі якой у 1502 г. беспаспяхова намагаліся ўзяць непрыступны Смаленск. Гэта адкрыла бы маскавітам шлях у глыб Літвы, але, па словах «Хронікі Быхаўца», пад горадам «пераможаны былі і з ганьбаю ды няславаю прагнаны». Аднак жа яны захапілі і спалілі Оршу, разрабавалі ваколіцы Мсціслаўля, Полацка, Віцебска, даходзілі аж да Бярэзіны.

Толькі заключэнне ўніі Вялікага Княства Літоўскага з Польшчай і падтрымка яго Лівонскім ордэнам схілілі Івана III да перамоў. Спыніць вайну яго заклікаў і папа рымскі, і дачка – вялікая літоўская княгіня Алена. Яе просьба, мяркуюць, адыграла немалаважную ролю ў заключэнні ў 1503 г. шасцігадовага перамір'я. Былі вызначаны новыя межы паміж дзяржавамі. Да Масквы адышла трэцяя частка тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага з 19 буйнымі гарадамі, у тым ліку Гомелем, Бранскам, Чарнігавам, Ноўгарад-Северскім, Старадубам і 70 валасцямі ў вярхоўях Акі, Дзясны і Дняпра і ў ніжнім цячэнні Сажа. Мяжа наблізілася да жыццёва важных цэнтраў Вялікага Княства Літоўскага. Тады Беларусь упершыню страціла свае этнічныя зямлі: Гомельшчыну, Смаленшчыну, Браншчыну. На перамовах 1503 г. упершыню ў гісторыі ўзаемаадносін дзяржаў маскоўскі бок запатрабаваў усёй «Рускай зямлі»: «уся Руская зямля, Божай воляй, са старыны, ад нашых прабацькоў наша вотчына». Іван III ужо забыўся, што «са старыны» яго вотчынай быў невялікі маскоўскі ўдзел.

Што датычыць жаночай долі Алены Іванаўны, то з самага пачатку паміж ёй і Аляксандрам склаліся добрыя адносіны. Летам 1495 г. яна выступіла ў падтрымку Аляксандру ў ба-

рацьбе супраць Менглі-Гірэя. Вялікая княгіня падтрымлівала праваслаўе ў Вялікім Княстве Літоўскім. У 1500 г., калі раззлаваны Іван III распачаў вайну супраць зяця, Алена Іванаўна адаслала да бацькі пісьмо, што разам з ёй усё зло ўвайшло ў Літву, што ёй сорамна паказаць вочы сваякам. Іван III згадзіўся тады на шасцігадовы мір і саступіў некаторыя гарады, уважыўшы і просьбу дачкі.

У 1501 г. Аляксандр быў абраны яшчэ і польскім каралём. Алена Іванаўна каралевай станаць адмовілася – дзеля гэтага ёй трэба было прыняць каталіцтва. Яна не прысутнічала на каранацыі мужа ў снежні 1501 г. Не гледзячы на гэта адносіны паміж «разнавернымі» супругамі па-ранейшаму заставаліся цёплымі.

Разам з Аленай Аляксандр аб'ехаў свае польскія ўладанні, паказваючы тым самым, што яна фактычна стала каралевай Польшчы. Тады ён падарыў жонцы землі каля Мінска, Гродна, а таксама ў Віленскім і Троцкім ваяводствах. Алена Іванаўна падрымала мужа і ў барацьбе са шляхтай за цэнтралізацыю ўлады.

Літаратура і крыніцы:

1. Гісторыя Беларусі: У 2 ч. Ч. 1. Са старажытных часоў да канца XVIII ст.: Курс лекцый / І. П. Крэнь, І. І. Коўкель, С. В. Марозава [і інш.]. – Мінск: РІВШ БДУ, 2000. – 656 с.
2. Елена Иоанновна // <http://www.rulex.ru/01060104.htm>
3. Семенкова, Т. Г.; Карамова О. В. Русские великие княгини, царицы и царицы. – М., 2005 // http://www.mirkin.ru/_docs/semenkova_book_ch5.pdf
4. Флоря, Б. Н. Великая княгиня Елена Иоанновна // <http://www.sedmitza.ru/text/682256.html>

И горе – полгоря, когда с людьми вместе

Малькович Л.С.,
*ветеран педагогического труда,
ветеран Компартии Беларуси*

В своей статье я хотела бы рассказать жизненную историю своей родной сестры – Нохриной Натальи Сергеевны.

Содержание

<i>Приветствие участникам Пятой Международной научно-практической конференции</i>	
<i>«Мир для женщины – женщины для мира»</i>	3

Пленарные доклады

<i>Реализация гендерной политики в Республике Беларусь</i>	
Кашенкова Л.В.	7
<i>Женщина-руководитель как социальный тип</i>	
Богущ Т. А.	18
<i>Роль женщин-лидеров в формировании общественного мнения по гендерным проблемам, участие в их решении</i>	
Васильева В.В.	32
<i>Выдающиеся женщины церкви: милость и мужество</i>	
Ярмусик Э.С.	39
<i>Положение женщины на Востоке: есть ли место гендерному подходу?</i>	
Бадюкова Т.А.	50
<i>Мировой кризис и современная жизнь белорусских женщин</i>	
Савина С.Г., Гуринович В.В.	58
<i>Институциональные структуры в сфере высшей исполнительной власти по обеспечению гендерного равенства</i>	
Скютте Д.Н.	61
<i>Социально-правовое положение женщины в КНР в период реформ и модернизации</i>	
Устюгова А. Г.	64
<i>О классификации международных документов в области прав женщин</i>	
Чапля Е.Ю.	70

Женщины-лидеры 20–21 столетия. Психологические, социальные, экономические основы лидерства женщин

<i>Лидер национального фронта Франции Марин Ле Пен: герой или антигерой?</i>	
Буйновский А.С.	74
<i>Великая социалистка России</i>	
Егорычев В.Е.	80

<i>Лауреаты конкурса «Женщина года» Гродненского района</i> Кашенкова Л.В.	86
<i>Женщины в решении социально-экологических проблем</i> Косач Е.В.	90
<i>Знаковые фигуры женщин-политиков</i> Косач И.В.	96
<i>Людмила Васильевна Шапошникова – преданный служитель Культуры</i> Кострова И.И.	101
<i>Женщина в политике</i> Пицко Н.Л.	105
<i>Женщины-лидеры XXI столетия. Психологические, социальные, экономические основы лидерства</i> Радомская Е.В.	108
<i>Женщины как важная составляющая кадрового состава сферы архитектурно-строительного проектирования Республики Беларусь</i> Цюхай М.В.	114

ЖЕНЩИНЫ В ОБРАЗОВАНИИ. НЕПРЕРЫВНОЕ И ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ЖЕНЩИН, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

<i>Женщины в образовании</i> Анищенко Л.В.	120
<i>Уніяцкая царква Беларусі ў работах С. Марозавай і А. Філатавай</i> Гутоўскі А.Б.	125
<i>К вопросу о вкладе женщин иудейского вероисповедания в развитие повивального дела (Беларусь, 2 пол. XIX – нач. XX в.)</i> Ермак Ю.Г.	130
<i>Женщины – географы, исследователи, путешественницы</i> Кашенкова Л.В.	137
<i>К вопросу психолого-педагогического просвещения девушек по проблеме созависимого поведения</i> Ковалевская А.В.	143
<i>Гендерный аспект в сфере образования и науки Республики Беларусь</i> Мартен М.В.	148

<i>Педагоги Гродненского района — заслуженные учителя БССР и Республики Беларусь</i>	
Черкес Н.И.	155

<i>Непрерывное образование как фактор профессионального роста учителя-словесника</i>	
Черкес Н.И.	163

ЖЕНЩИНЫ И СЕМЬЯ. ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ СЕМЬИ

<i>Статистический портрет современной семьи Гродненского района</i>	
Башкевич Л.А.	170

<i>Роль женщины в развитии традиционных семейных ценностей</i>	
Борисюк О.Л.	175

<i>Брак и развод в брачно-семейном праве Великого княжества Литовского</i>	
Василевский Н.И.	179

<i>Практика работы с молодежью по расширению гендерных и укреплению семейных ценностей</i>	
Вержибок Г.В.	182

<i>Роля Ізабэлы Лясоцкай у жыцці М. К. Агінскага</i>	
Гайко Г.С.	188

<i>Нырнув в глубины женской сути...</i>	
Ковалевская М. Н.	191

<i>Ценностно-ориентационное единство семьи как фактор её эффективности в межпоколенном наследовании</i>	
Комарова Т.К.	194

<i>Влияние состава семьи на формирование гендера подростков</i>	
Кривулько Елена Петровна,	198

<i>Бласлаўляем сям'ю</i>	
Мулярчык Ч.У.	201

<i>Роль женщины в социализации и воспитании детей</i>	
Нарицина Д.Д.	205

<i>Профессиональная занятость женщин и характер распределения домашних обязанностей в семье</i>	
Нечай Н.Ю.	210

<i>Культура белорусской семьи: ценностные ориентации</i>	
Пицко Н.Л.	213

<i>Особенности трансформации и типология современной семьи</i> Степанова Т.М.	220
---	-----

<i>Система работы с семьями, воспитывающими детей-инвалидов.</i> <i>Проблемы. Пути решения.</i> Шиловская А.В.	227
---	-----

ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ЖЕНЩИН В ОБЩЕСТВЕ И СЕМЬЕ. СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА ЖЕНЩИН, ДЕТЕЙ, СЕМЬИ

<i>Формирование системы мер по защите женщин: состояние и</i> <i>актуальные проблемы</i> Красовская Н.Н.	232
---	-----

<i>Омбудсмен (уполномоченный) по правам ребенка</i> Д. В. Рейбо,	235
--	-----

<i>Мифы и факты о безопасности общения в Интернете</i> Терехова Л.А.	238
--	-----

<i>Направления социальной работы с несовершеннолетними</i> <i>матерями</i> Трагинко Т.В.	244
---	-----

<i>Защитное предписание как мера индивидуальной профилактики</i> <i>правонарушений в Республике Беларусь</i> Черкес Д. Р.	250
--	-----

РОЛЬ ЖЕНЩИНЫ В ВОЗРОЖДЕНИИ, УКРЕПЛЕНИИ НРАВСТВЕННОСТИ И КУЛЬТУРЫ

<i>Амазонки под звездой Ришелье. Лауреаты и лидеры-женщины</i> <i>Международного проекта имени Эммануила де Ришелье</i> Ананьева Е.	254
--	-----

<i>Вайна 1812 г. на Беларусі вачыма жанчыны</i> Грэсь А.І.	261
--	-----

<i>Вияўленне архетыпічнага зместу жаночых вобразаў у творчасці</i> <i>А. Міцкевіча</i> Жылко У.А.	266
--	-----

<i>Е. Е. Замысловский о царствовании Софьи Алексеевны (1682—1689)</i> Зданович Е. Ф.	272
--	-----

<i>Роль женщины-матери в духовно-нравственном воспитании</i> <i>детей</i> Лантух Т. В.	277
---	-----

<i>Память о войне. Две женские судьбы</i> Ложечник Т. Ю.	280
<i>Вялікі князь літоўскі Аляксандр — Алена Маскоўская: дынастычны шлюб (1495 г.), які не прынёс Усходняй Еўропе міру</i> Марозава С.В.	284
<i>И горе — полгоря, когда с людьми вместе</i> Малькович Л.С.	289
<i>Слово «душа» в поэзии М.С.Шевчёнок</i> <i>(на материале сборника стихов «Искорка сердца»)</i> Москальцева Д.А.	292
<i>Женщины в Красном Кресте. История. Опыт</i> Павленкович Е.В.	296
<i>О работе детского любительского объединения «Почитай-ка»</i> <i>филиала ГУК «Гродненский районный культурно-информационный</i> <i>центр» Скидельская городская библиотека</i> Савенкова О.А.	304
<i>Актуализация гендерного образования как укрепление</i> <i>нравственности и культуры детей и молодежи</i> Сечко Н.Ф.	307
<i>Ліцвінская Жанна Д'Арк</i> Станкевіч Д.В.	310
<i>Зоф'я Налкоўская — грамадская дзяячка, пісьменніца, аўтарка</i> <i>аповесці "Дом над лугамі"</i> Петрушкевіч А.М.	315

РОЛЬ ЖЕНЩИНЫ В СТАНОВЛЕНИИ И РАЗВИТИИ ГРОДНЕНСКОГО РАЙОНА

<i>Женщины в истории гродненской фтизиатрии (на примере 3-го</i> <i>фтизиатрического отделения ГОКЦ «Фтизиатрия»</i> Алексо Е.Н.	322
<i>Коммунистка Антонина Беякова</i> Пушненко В.	325
<i>Жыццё, аддадзенае людзям</i> Савянкova Т.А.	334
<i>Звеннявая з Мількаўшчыны</i> Савянкova Т.А.	341
<i>Две женщины из рода Белецких</i> Черкес Д. Р.	344

МАТЕРИАЛЫ ПРЕССЫ «ПОРТРЕТЫ ЖЕНЩИН ГРОДНЕНСКОГО РАЙОНА»

<i>Быль, похожая на сказку.</i> Ольга АРТЕМОВА.....	349
<i>Девяностое лето Евдокии Рышковой.</i> Алена ХАВЕЛА.....	351
<i>Душа бухгалтера поет.</i> Марина ТАЛАЙ.....	353
<i>Ее не покидает Муза.</i> Инга ЛАСМАНЕ.....	356
<i>Космическая бабушка.</i> Ольга АРТЕМОВА.....	357
<i>Наши куклы на «базаре».</i> Марина ТАЛАЙ.....	362
<i>Ноннины рассветы. Как Валентюкевич колхозом правила</i> Ольга АРТЕМОВА.....	364
<i>Плетет задумчиво рука. Мастерница из Скиделя изготавливает корзинки из газет и шьет куклы Тильды</i> Алена ХАВЕЛА.....	368
<i>Прошиты временем. Рушники Натальи Ковальковой</i> Ольга АРТЕМОВА.....	370
<i>Расписное великолепие.</i> Екатерина КАРПИК.....	372
<i>Рождение танца.</i> Марина ТАЛАЙ.....	375
<i>Салют, Мария! Ветеран Великой Отечественной войны Мария Авдеева из Новой Гожи отметила 90-летие</i> Мария ТАЛАЙ.....	379
<i>Хлебосольная Фоминична.</i> Марина ТАЛАЙ.....	381
<i>Общий педагогический стаж династии Павлюкевич-Буйновских – почти полтора века</i> Татьяна КУЗНЕЧЕНКОВА.....	384

Научное издание

Мир для женщины – женщины для мира

*Материалы 5-й Международной
научно-практической конференции*

21 мая 2016 года

Составители:

Л.В.Кашенкова, Н.И.Черкес, Л.В.Юргель

Ответственный за выпуск: *Л.В.Кашенкова*

Компьютерная верстка: *А.А. Рьжый*

Подписано в печать 12.05.2016

Формат 60х84/16.

Печать Ризо. Бумага офсетная

Ус.печ.лист. 23,1 Ус.изд.лист. 15,1

Тираж 130 экз. Заказ 64/30

Полиграфическое исполнение

Общество с ограниченной ответственностью «ЮрСаПринт»
ул. Карла Маркса, 11, 230015, г. Гродно
+375 152 77 18 20
+375 295 87 84 11